

OLOV SVEDDELID

Gullmans

OLOV SVEDELID

Gullmans

Olov Svedelid

Gullmans

SAGA Egmont

Gullmans

Omslagsfoto: Shutterstock

Copyright © 1975, 2020 Olov Svedelid och SAGA Egmont

All rights reserved

ISBN: 9788726411775

1. E-boksutgåva, 2020

Format: EPUB 2.0

Denna bok är skyddad av upphovsrätten. Kopiering för annat än personligt bruk får enbart ske efter överenskommelse med Saga samt med författaren.

Kapitel 1

Första året de var gifta försökte hon döda honom tre gånger.

När ambulansen for iväg med honom vid tretiden en natt efter en stuvning på köttrester och grönsaker, lyfte hon på ögonbrynen. Tre månader senare bar samma personal ner honom för trapporna i villan till fordonet för vidare förpassning till sjukhuset, och hon tog sig om örsnibben och kastade bort det som var kvar av svampsoppan. Då hon tredje gången fick visa de vitrockade bårbärarna hans sovrum, slog hon ihop händerna och utbrast: "Kors!", och för alla som kände henne vittnade det om ett ovanligt känsloutbrott. Fiskgratängen åkte i soptunnan.

Då Armis någon vecka senare åter kom hem, medtagen och blek, förstod han att något måste göras. Han såg bara två utvägar för att överleva och ingen av dem tilltalade honom. Antingen måste han skilja sig från sin hustru, men han hade ett dunkelt begrepp om att skilsmässor var besvärliga och Armis avskydde besvär. Dessutom var han förtjust i Alba. Eller också kunde han anställa en köksa, men hustrun la in ett bestämt veto mot den planen. Hon ansåg att hon lagade utmärkt mat fast hon haft lite otur.

- En husmor måste få experimentera, sa hon med eftertryck.

Armis var inte den som ville hindra konstens och vetenskapens framsteg, men han reste sig mot tanken att vara försökskanin. Tredubbel erfarenhet hade lärt honom, att magpumpning tillhörde livets mer umbärliga nöjen.

Slumpen löste hans problem. Han hade haft ett ärende i Stockholm och där hade han träffat på en gammal skolkamrat som berättade, att han drev en medelstor mekanisk verkstad. Skolkamraten, som gift sig till Verkstaden älskade att dra sagan om de två tomma händerna, och hans flottblanka ansikte sken när han predikade det hårda arbetets välsignelse. Hans stora sorg var att så få ville lyssna på honom. Hans hustru bad honom hålla mun, sonen var för liten, vännerna gick från bordet och de anställda hänvisade till fackföreningen. I Armis milda uppsyn anade han en förstående broder och han propsade på att få visa tillverkningen.

Som alltid efter bara några timmar i huvudstaden längtade Armis hem till villan igen, men ett startfel på bilen hade tvingat honom att ta tåget och eftersom det återstod fem timmar till returren hade han accepterat erbjudandet.

- Det är kanske inte så märkvärdigt, sa skolkamraten med samma tonfall som när engelska regenten hänvisar till Buckingham Palace som "stugan", men det krävs förutseende, initiativkraft och en järnvilja för att ro det i land. Dom egenskaperna har jag, tillade han med välbehag. Har jag alltid haft.

Inne i den slamrande verkstadshallen demonstrerade han pösande stolt maskiner och verktyg och Armis såg artigt men komplett ointresserad på produktionen av små brickor av stål. Variationen bestod i att en del brickor hade tre hål och andra fyra. Armis pekade på en äldre man, som stansade ut hål och frågade högt:

- Står han där hela dagarna och gör hål?

Skolkamraten nickade.

- Jajamensan. Johansson tillhör den gamla goda arbetarstammen och han...

- Stackars fan!

Skolkamraten harklade sig.

- Alla jobb är lika viktiga förstår du väl.

- Bjud honom på en resa till Italien. Två-tre veckor. Det ser han ut att behöva.

Mannen vid stansen såg lurande på sin chef, som om han hade exakt samma syn på stimulans i arbetet och skolkamraten drog skyndsamt in Armis på kontoret. Med spelad anspråkslöshet visade han de gröna sjögrästapeterna, kortväggen med ädelträ och svarta skinnmöbler.

- Inte så tokigt, va?

- Låt Johansson jobba härinne istället. Verkar trevligare.

Skolkamratens läppar nålade till sig och han såg misstänksamt på Armis, som om denne burit Lenins samlade skrifter innanför regnrocken, men Armis ansikte var vänligt och oskuldsfulla rosigt. Innerst inne hade skolkamraten ändå en känsla av att Armis drev med honom och han sökte ett objekt för att avleda ilskan. Han pekade på en några år yngre man, som satt i en kontorsstol och drömmande stirrade ner på ett papper. Skolkamratens ton var hätsk.

- Är man inte effektiv går man under. Där ser du min bror Oskar. När jag var i hans ålder var jag redan disponent, men Oskar duger inte till någonting. Att bara gå och dra är en idealtillvaro för honom. Oskar är den värsta latoxe jag sett. En slöbock! Han är en belastning för firman. Sparkas skulle han.

Oskar tittade upp och log milt. Armis fick en idé. Han slog sig ner på andra sidan bordet.

- Trivs du här? frågade han.

Oskar såg förvånat på honom.

- Usch nej!

- Du är då det mest otacksamma..., bröt brodern ut.

Armis tog ingen notis om honom utan fortsatte:

- Vill du byta jobb?
- Är det arbetsamt?

Skolkamraten försökte spänna ögonen i Armis, men då denne inte tittade på honom var det slöseri med stränga blickar. I stället slog han näven i bordet och skrek:

- Du har väl ingen verkstad! Oskar behöver lära sig att veta hut och att jobba hårt, annars slutar han på fattighuset.

- Nej det är inte så farligt, svarade Armis Oskar direkt och ignorerade skolkamraten. Hoppas jag i alla fall. Jag behöver en munskänk.

Skolkamraten sjönk ner på en av de svarta skinnstolarna och stirrade klintroget på Armis. Drev han med Oskar också? Eller var det en gigantisk konspiration mot honom själv? Var Armis i själva verket köpt av konkurrenterna för att sprida irrläror på företaget? Armis förklarade och Oskar lyssnade med största intresse.

- Alltså behöver jag bara smaka av allt som din fru gör? Maten och bullarna och så. Ingenting annat.

- Det är allt, bekräftade Armis. Det finns förstas avsevärda risker och jag vill inte dölja att magpumpning är tråkig, men Alba lär sig nog med tiden att undvika de värsta gifterna.

Oskar behövde inte lång tid på sig för att bestämma sig. Att veta hut var kunskaper som han önskade skulle få förbli förborgade och tanken på ett liv i hårt arbete kom huden att knottra sig. Han reste sig och la omsorgsfullt kulspeppan på sin plats.

- Offerten till Olsson & Söner i Karlstad är inte riktigt klar. Den ska vara 1653 kronor eller också 165:30. Det är så marigt med decimalkomma.

Han plockade ner sin rock från galgen och tillsammans med Armis gick han mot utgången.

- Går du nu kommer du aldrig mer innanför dom här dörrarna! tjöt brodern. Om du så kommer krälände på dina bara knän får du aldrig mer anställning hos mig.

Oskar lät blicken glida över räknemaskinen, som alltid visade olika summor vid kontrollräkningarna, på offertpärmarna där han alltid läste fel, på räknestickan, vars logiska uppbyggnad trots alla lektioner förblev ett mysterium, på skrivmaskinen som stavade så illa. Han rös.

- Tack för dom orden.

- Hälsa Johansson, sa Armis vänligt.

Oskar bodde inneboende och när han hämtat tre kostymer, en uppsättning skjortor och slipsar, en kasse underkläder och skor, rakhyvel och tandborste hade han gjort upp räkningen med sitt gamla liv. Ute i villan i Hålltuna sa Armis:

- Välj vilket rum du vill ha. Vill du ha två så ta. Vi har gott om rum.

Oskar gick noga husesyn och valde ett stort och luftigt rum på övre planet. Dofter letade sig upp för trappan och Armis sa:

- Alba har lagat skinkomelett. Bäst att du börjar genast.

Oskar trivdes utmärkt med sin uppgift. De första åren hände, att Armis fick hämta honom några gånger från sjukhuset, men han tog olyckshändelserna med filosofiskt lugn och på senare tid hade Albas kokkonst avancerat så, att endast smärre illamåenden vittnade om enstaka klavertramp.

Hans runda ansikte antog mer och mer formen av en fullmåne och hans midjemått tänjdes till gargantuanska proportioner. Han rörde sig alltid med stor värdighet och ingen i familjen Gullman hade någonsin sett honom springa.

Sitt arbete som munskänk tog han på största allvar och även om man på senare tid litade på Alba, så skulle ingen drömma om att äta något som inte var avsmakat och godkänt av Oskar. Hans uppgift blev också hans hobby. Inte mat och matlagning utan födans sammansättning och organiska beståndsdelar och han läste böcker och klippte ur artiklar, så att när han talade var det med stor och otvetydig auktoritet.

I kraft av sitt vetande sökte han ständigt nya titlar och han beställde två gånger om året nya visitkort. Från munskänk hade han övergått till matprovare, därefter till förnödenhetstestare. Andra benämningar var födoämneskontrollant, enzym-preparand, matsmältningsexpert, magsäcksbevarare (en titel som han själv erkände vara ett misstag och som snart utbyttes mot fysiologisk experimentator) och den senaste titeln i raden var gastronomisk konsult.

Oskar var första tiden förlovad med en flicka i Lysekil. Armis och Alba hade erbjudit honom att låta ta upp henne till sig och om de gifte sig skulle de få ett rum till. Oskar hade dock förklarat, att Ulla vägrade lämna Västkusten. Det hade hon nu aldrig sagt, men Oskar var övertygad om att om en kropp överspolats av Skageracks salta vågor, så fick den inte ro på andra platser i Sverige, något som han tyckte sig få belägg för genom att lyssna på Lasse Dahlqvist. Dessutom var han fullt belåten med att träffa henne tre veckor om året under semestern.

När det drog ihop sig till ledighet samlade han ihop konserver och gjorde en lång förteckning på i vilken ordning de skulle ätas, och för Armis och Alba var Oskars semestrar en pina. Armis tyckte om hemlagad mat och Alba tyckte om att göra den, men de trotsade inte förhållningsorderna utan värmdde burkarna och hoppades på munskänkens snara återkomst.

Eftersom Oskar var en passiv natur, så var tre veckors kärleksliv exakt rätt dos för honom per år. Ulla var mer energisk och fann trånaden outhärdlig och hon försökte med alla medel få honom att bestämma bröllopsdag. På direkta propåer svarade han alltid med kraft och hon tyckte det lät bra även om det var mångordigt. Då hon analyserade svaret för sig själv i enrum fann hon, att där fanns många försäkringar om evig kärlek och evig trohet och det var naturligtvis positivt men hur hon än vände och vred på orden så fann hon inget bestämt besked.

Tredje året han var nere i Lysekil började hon i dunkla ordalag tala om en räkfiskare, som börjat uppvakta henne.

- Han är så söt, sa hon och granskade honom noga, för att se när svartsjukans djävlar skulle börja dansa i hans ögon.

Oskar nickade eftertänksamt.

- Räkor är bra mat. Fast lite svårsmält.

Fjärde året visade hon honom ett porträtt av en man med melankoliska drag och talgiga ögon.

- Fredrik insisterade på att ge mig sitt foto, sa hon med ett lätt skratt. Han är så kär i mig. Jag var faktiskt tvungen att ge honom mitt.

Oskar hade börjat tycka, att det var mer besvär än nöje att träffa henne. Hans tilltagande rondör tillät inte allt för häftiga rörelser och hon klagade över hans lojhet. När han ville sova efter att han tyckte sig ha gjort sitt blev hon lekfull och försökte hetsa upp honom till stordåd och han tyckte lakanen skrynklade sig, kudden blev varm och otäck, sängfjädrarna knakade med ett skärande ljud och det blev trångt och bökit. Med saknad tänkte han sin breda säng i det tysta rummet i den gullmanska villan. Han tittade på fotot och mumlade:

- Räkor ska ätas naturella. Då sönderdelas dom lättare.

Då han kom ner femte året mötte ingen Ulla vid stationen. I sommarhettan makade han sig gravitetiskt mot hennes våning, men stötte ihop med henne på huvudgatan. Hon gick arm i arm med den talgögde räkfiskaren. Hon tittade högdraget på Oskar.

- Jaså, ni är nere i år också. Tyvärr kan ni inte få hyra något rum i år. Får jag presentera min man. Det här Fredrik, är den där karl'n som brukade hyra rum.

Oskar och räkfiskaren skakade hand. Ulla tittade noga, för att upptäcka sinnesrörelse hos Oskar. En plötslig blekhet, en tendens att svimma, handen för strupen, ett stön, en brusten viskning: "Hur kunde du?" Men Oskars lätta kliande i den begynnande flinten kunde knappast tas för ett passionerat utbrott. Han kisade mot den äkta mannen och frågade:

- Kan ni ordna ett kilo nykokta räkor billigt? Dom är goda att äta på tåget hem.

Armis och Alba var överlyckliga när han kom hem och Armis ställde ner den planerade middagsburken med Salta Biten i källaren och ännu lyckligare blev de, då Oskar högtidligt förklarade, att han undanbad sig semestrar i framtiden och om de ändå envisades med ledighet kunde han tyvärr inte stanna kvar. Armis lovade, att som extra anställningsförmån skulle han aldrig beviljas mer semester och Oskar tackade, synbart rörd.

Då Oskar flyttat ut till villan hade han inte meddelat någon adressförändring och hade inte brytt sig om att tala om för skatteverk och sjukkassa den nya uppehållsorten. Han hade inte tänkt på det och han undrade heller aldrig över, varför alla myndigheter så plötsligt tappat allt intresse för honom. Hans gamla värdinna hade ingen aning om vart han tagit vägen och när man frågade hans bror, ägaren av den mekaniska verkstaden, fick man bara ett upprört svar, att han struntade i sin bror och att denne fick

skylla sig själv som försvunnit. Alltså gick breven i retur till avsändaren och alla efterforskningsförsök var lönlösa. Sjukkasen jagade honom förgäves och till sist sattes hans inkomst till noll. Skatteverket sökte honom så grundligt som bara ett skatteverk kan göra för en mindre restskatt, men blodhundarna fick inte upp någon vittring och skatten måste skrivas av. Militären ville se honom på repetitionsmöte, men försvaret fick klara sig utan honom och med tanke på hans totala brist på militär effektivitet var hans befäl lika glada över det.

Till sist förklarades Oskar obefintlig. Vad myndigheterna beträffade, så existerade han alltså inte. Detta kände inte Oskar till, men hade han fått veta det skulle han inte brytt sin hjärna med det.

Han gick mer och mer sällan utomhus utan skred värdigt upp och ner för trapporna och in i de olika rummen.

Då han fyllde fyrtiofem år hade Gullmans arrangerat en födelsedagsfest för honom i trädgården. Bordet var dukat med tårta och kakor, samtliga avsmakade av Oskar. I vaser stod buketter av färggranna sommarblommor. En present från Armis låg inslagen på hedersplatsen. Då Oskar skred ut från huset stämde alla upp en gratulationssång. Han satte sig i den knorrande sommarstolen och lyssnade, men sång och musik beredde honom aldrig något nöje och han fann rimmet "enkel tulpan" på "bemärkelsedan" olidligt banalt och dessutom felaktigt, eftersom han inte såg till skymten av en tulpan.

Den minste Gullman, Truls som då var tre år, smetade ner hans nypressade svarta byxor med gräddtårta. Han öppnade presenten och fann ett par mycket vackert broderade tofflor, men innan han hunnit tacka hade taxen Lincoln hoppat upp i hans knä och nappat åt sig en av dem och hade därefter med uppenbar förtjusning sprungit runt gården, jagad av barnen, och när Oskar så småningom

återfått toffeln hade den varit väl tuggad och sönderbiten. Alba bjöd på kaffe ur termoskannan, men han fann det ljummet och avslaget. Det blåste en lätt sommarbris och Oskar andades in doften från den närbelägna skogen och han tyckte den var förfärlig, så helt olik den sköna, ombonade luften i villan. En myra kröp upp för foten och gav honom ett svidande bitt på underbenet. Då han lutade sig framåt för att gnida bittet välte stolen, eftersom den stått ojämnt på marken. Armis skar upp en bit tårta åt honom, men när han skulle stoppa den i munnen såg han en fluga i vispgrädden. Alba räckte honom blommorna och motvilligt andades han in doften. Ett stört bi stack honom genast på näsan.

Oskar reste sig och kastade en blick över trädgården. Utan att säga ett ord gick han majestätiskt mot villan och alla vid bordet hörde hans djupa suck av lättnad, då han stängde dörren om sig.

Det var sista gången Oskar var utomhus. Han gick till och med in i ett annat rum när man öppnade fönstren.

Kapitel 2

Våra liv styrs av slumpen, stora skeenden har sin grund i tillfälligheter, det vi kallar ödet är en serie planlösa stumpar. En företagsledare kommer till sitt kontor och skall fatta ett viktigt avgörande och eftersom han har fått skällning av sin fru är han på dåligt humör och fattar i sitt missmod fel beslut, och det för med sig ruin, vanära och hundratals arbetslösa. En fältherre har tandvärk och ger i smärtan huvudlösa order, landet blir invaderat och historien ändras. En alkoholist skall gå på krogen, men hamnar i fylldimman på ett väckelsemöte, grips av predikan, blir omvänd och vittnar sedan med en sådan kraft om spritens förbannelse att just hans samfund får oanad vind i seglen och blir en religiös maktfaktor, Den som söker lagar och sammanhang borde i stället leta tillfälligheter och egendomliga nycker.

Hela Armis liv bestämdes av en bioföreställning i Skänninge 1923.

Elof Gullman var storbonde i Östergötland och ansågs som en trög och en smula tråkig karl. Han hade växt upp i sin fars fotspår och hade ingen tanke på att lämna jordbruket och han hade uppfostrats till att se nöjd ut då säden spirade och spannmålspriserna gick upp. Han var med i ortens svinavelförening och hade avancerat till kassör och redogjorde omständligt och malande för debet och kredit vid stämmorna. Han läste ortstidningen och det var nog litteratur för honom, han gick i kyrkan och suckade med de andra i syndabekännelsen, han gick på kalas och

blev inte fullare än andra och de egna kalasen innehöll lika mycken fet mat som grannarnas. Han var nämndeman och man frågade honom till råds i kreatursaffärer.

Han hade varit gift, men hans fru lämnade jorden efter en kort tids sjukdom och han sörjde som sed och bruk var, men när han la av den svarta kostymen mindes han henne bara som en parentes. Med tjänstefolket bodde han i mangårdsbyggnaden och sonen Magnus uppfostrades av en äldre kvinna, som tidigare varit skollärlarinna i Småland.

Elof var en förmögen man. Generationer före honom hade lagt guld på kistbotten och frun hade tagit med sig en bra slant i boet. Tidigt på morgnarna gick han över fälten och gladdes åt fet jord och feta kor. Han var lugnt belåten med att hans liv var utstakat, en lång, händselös men behaglig tillvaro tills det var dags att lämna över tömmarna till sonen.

Den femte september 1923 hade han varit inne i Skänninge för att ordna en del bankaffärer och se på en del jordbruksredskap. Fram på kvällen skulle han gå till en bekant, som hade lovat demonstrera en revolutionerande potatisupptagare. Kvällen var ovanligt mörk, gatpojkar hade pangat lamporna och han fick treva sig fram till den uppgivna adressen. Plötsligt såg han ljus tränga ut från en lokal och han såg en jämn ström av folk gå in. Han var inte nyfiken, eftersom storbönder aldrig varit nyfikna, och tänkte makligt gå förbi, då han blev inknuffad av en talför person, som ville ha en tolvskilling för en biljett.

- Vad då för biljett?

- Till Zorros märke med Douglas Fairbanks. En fantastisk, strålande, lysande film.

- Film? Levande bilder?

- Ta plats. Strax börjar vi.

Tveksamt tog Elof upp en slant och i nästa ögonblick satt han på en hård träbänk och lyssnade på pianomusik. Han

hade aldrig varit på bio och hade aldrig längtat efter det, trots att en granne berättat att han sett en fartygskatastrof på film där han trodde vattnet skulle komma forsande från duken. Elof tittade på fickuret. Om han gick nu skulle han hinna se potatisupptagaren och om den höll vad lovade så...

Ljuset slocknade och pianisten klämde i med en bullrande marsch. Douglas Fairbanks ansikte syntes i jätteförstoring på duken. Från det ögonblicket glömde Elof allt som hade med potatisupptagare att göra.

Efter filmen gick han i trance fram till vaktmästaren, som räknade pengar i en hatt.

- Visar ni dom här bilderna i morgon kväll också?

- I helsike heller. Folk ser inte samma program två kvällar i rad. I morgon ger vi "Tokiga drängen". Mycket lustig. Ni kommer att skratta ihjäl er.

- Jag vill se det här märket igen. Vad kostar det?

Vaktmästaren, som hade del i biografen, såg värderande, på honom.

- Nja, fullt hus ger tolv och femtio.

Elof plockade fram en tjock plånbok och vaktmästarens ögon vidgades. Han tillade snabbt:

- Men så tillkommer förstas avbeställningspengar för "Tokiga drängen" och inhiberad annonsering, och affischklistrarens avgift och...

- Vad ska han ha?

- Jag skulle nog kunna spela Zorro en gång till för tjugo kronor, svarade vaktmästaren och drog efter andan.

Tyst räknade Elof upp två tiar och la i hatten.

- Då ska han hålla en plats åt mig. En bara. Jag kommer ensam.

Nio kvällar i rad såg Elof Zorros märke och de sista föreställningarna var han den ende åskådaren.

Vaktmästaren hade trissat upp priset till tjugofem kronor

jämnt, skyllande på reprisavgifter, och han var lika ledsen som Elof, när han var tvungen att byta program. Kopian skulle till Skåne och han vågade inte hålla den längre. Han försökte haussa upp "Tokiga drängen" och trots löftena om en skön död av skratt var Elof oemottaglig för lustspel. Han ville se Zorro och ingenting annat.

Under dessa dagar drömde Elof om Zorro, både i vaket och sovande tillstånd, och rättsaren fick inga begripliga svar på frågor om fetthalten på mjölken. Tänk den som vore som Douglas Fairbanks, den som fick hoppa på hustaken, om man ändå fick sticka svärdet i skurkar. Elof hade plötsligt upptäckt, att det fanns romantik och äventyr och ett liv utanför ladans domäner.

Troligen hade Zorro blivit en skön dröm, en episod i odlargärningen, om inte slumpen stått till tjänst med ytterligare en detalj. Elof hade haft besvär med en finne på överläppen och därför låtit bli att raka sig under näsan. Söndagen efter sista föreställningen, tidigt på morgonen stod Elof och skulle raka sig som vanligt. Han löddrade in ansiktet, men efter en blick i spegeln blev han stående blickstill med rakkniven mot kinden. Douglas Fairbanks virila ansikte blixtrade förbi. Han sköljde av sig löddret och fingrade på mustaschen.

- Elof, det är inte klokt vad du är lik Douglas, viskade han för sig själv och granskade sitt ansikte, som om det var första gången han sett det.

Det var ju inte bara mustaschen. Hade inte ögonen samma glans? Med god vilja kunde nog håret kallas lockigt. Och visst fanns det en liten grop i hakan om man tittade efter ordentligt? Elof blev matt i knäna och måste sätta sig på en pall. Han kände sig yr. Östergötland kändes med ens trångt och futtigt. Vad hade han att hoppas på där? Inte ens utsikten att bli ordförande i svinavelsföreningen syntes längre lockande.

Följande dag for Elof tidigt till Skänninge och angav inget skäl till resan och när han kom hem sent på kvällen var han lika hemlighetsfull.

Han åt snabbt och gick sedan ner i vedboden med några paket under armen, vilkas former inte avslöjade något av innehållet. Därefter gav han order om att tjänstefolket skulle ta ut så mycket ved ur boden som behövdes närmaste månaden och då detta var gjort hakade han på ett jättelikt hänglås och förklarade, att satan och dennes gamla mor skulle ta den person, som försökte smyga in i vedboden utan hans tillåtelse och dessutom skulle han sparka till vederbörande och avskeda honom, samtliga hotelser utsagda med ett så väsende eftertryck, att den mest religiösa pigan grep efter Luthers katekes.

Så började det komma mystiska saker till gården, allt inslaget med så mycket emballage, att det var omöjligt att begripa vad det kunde vara och allt bar Elof in i vedboden. Sista paketet var mjukt och Ida undrade:

- Kan han ha köpt en nattsärk?

- Inte köper husbonn nattsärkar i stan. Han har ju sydda, svarade Greta.

- Husbonn har blivit stollig, utlät sig Ingeborg. Och när manfolk blir stolligt då kan en lika gärna städsla sig på annan gård.

När Elof fick paketet sken han upp och slöt det ömt i famnen.

- Om rättaren kommer är jag upptagen resten av dan, sa han.

Inne i vedboden öppnade han paketet och tog fram en glänsande vit sidenskjorta och ett par svarta, åtsmitande sidenbyxor. Han såg länge på dem och suckade lyckligt. Skräddaren hade fått beställa sidenet från Stockholm och då han i viss mån delat Ingeborgs uppfattning om Elofs mentala tillstånd hade han krävt förskotts betalning.

Elof plockade av sig den tjocka korderojkostymen, västen, den randiga skjortan med lösa kragen, stövlarna, den gråvita undertröjan med lång ärm och de grågula långkalsongerna. Spritt naken ställde han sig framför den figurspegel han monterat upp på vedbodens kortvägg. Så började han med ett par svarta mjuka silkesstrumpor, så korta sidenkalsonger, sidenskjortan, sidenbyxorna och så som kronan på verket ett par eleganta lackskor. Han hade översta knappen uppknäppt i skjortan och försökte peta fram några krulliga slingor.

På väggen hade han en affisch från filmbolaget och där såg man Douglas Fairbanks i full aktion. Elof studerade honom noga och kunde inte upptäcka någon skillnad. Han bugade sig mot bilden i spegeln och utropade:

- Det är en ära för mig att få träffa er, don Elof!

Sedan han synat sig länge i glaset var det dags för dagens fäktövning. Han hade letat länge och i en liten auktionsbod hade han hittat ett långt, smalt svärd med mörka spår i blodrännan. Bodinnehavaren försäkrade, att svärdet troligen använts i trettioåriga kriget av någon karolin och att kanske Karl den tolfte till och med använt det.

- Var han med i trettioåriga kriget? undrade Elof tveksamt.

- Hur skulle han annars kunnat använda det här svärdet där? svarade bodinnehavaren och Elof betalade.

Han flaxade vedboden runt vilt svängande svärdet och högg ner den ena fienden efter den andra. Bildtexterna stod inbrända i själen efter alla föreställningar och han interfolierade sticken med: "Ha, din slemme skurk!", "Du har kränkt donna Marias heder!", "Plikta med ditt liv!" och avslutade vapenträningen med att med all kraft stöta svärdet i huggkubben och ropa: "Leve det fria Spanien!"

Flämtande hämtade han en bit krita ur en låda och började krita framtänderna. Han drog tillbaka läpparna i ett grin och bättrade på mörka ställen i emaljen. Om Fairbanks kunde blixtra med tänderna så skulle han också lära sig det. Elof övade sig under en timmes tid i att le: hånfullt, överlägset, pojkaktigt och betvingande och till sist var han förvissad om, att han speciellt när det gällde det betvingande var överlägsen den amerikanska hjälten.

Det han mest beundrade hos idolen var hans sätt att i tid och otid sätta händerna i sidorna, luta huvudet bakåt och brista ut i ett manligt skallande skratt. Visserligen hade det varit stumfilm, men beroende på Fairbanks konvulsiviska ryckningar antog Elof, att skrattet varit skallande. Han provade olika skrattlägen, från det gravlika i basen till ett gällt fnitter och fastnade slutligen för ett medelskallande med jämn fördelning av haha och hehe. Tjänstefolket stod utanför och lyssnade till försöken. Pigan Ingeborg skakade mörkt på huvudet.

- Som jag sa är husbonn stollig. En får väl gå till grannas för att söka nytt städsel.

(Dialekter är ett otyg. Pigan Ingeborg får inte yttra sig mer och inte heller pigorna Ida och Greta. Lika så gott för resten att helt ta bort dem ur historien. De har i alla fall gjort sin tjänst och ingen kommer att sakna dem).

Elof stod och kritade av tänderna för att gå in till kvällsmålet. Han kände sig egendomligt otillfredsställd. Där stod han med sina sidenkläder och sina nyförvärvade kunskaper i fäktning och med ett manligt skallande skratt, men vem skulle han slösa pärlorna på? Zorro hade ju varit en kvinnokarl, en fruntimrenas betvingare, och Elof trodde sig kunna glöda med ögonen lika väl som han. På gården fanns ju ingen värdig.

Han fick en idé. Runt om i gårdarna hade ju grannarna fruar, som då och då blev länmade ensamma, då den äkta

mannen var i stan för någon förrättning. Han skulle börja så försiktigt med Simons hustru, som var känd för att gärna kasta ögon åt vackra män, och dessutom visste han att Simon skulle in till Skänninge kvällen efter på Utsädesföreningens årsfest och då sov han alltid över på hotell, under förutsättning att någon kunde bära honom dit.

Klockan halv elva följande kväll smög han sig sålunda från vedboden och kilade snabbt över fälten bort till Simons stora gård. Det var släckt i alla fönster, frun och anställda sov. Han släpade brandstegen till väggen och klättrade upp mot det fönster, där han visste att det äktenskapliga sovrummet var beläget. Han knackade på rutan lätt, men ingenting hände. Han bultade lite hårdare. Samma ljumma intresse. Elof började få sendrag i hålfoten av att stå på en stegpinne. Han slog med knytnäven på fönsterrutan. Plötsligt slogs den upp av en nymornad kvinna.

- Vad i hela friden...

Elof bugade så kavaljersmässigt som det var möjligt på en stege.

- Sköna donna Berta. Släpp in mig till ert paradiset.

- Jöstanes, är det inte Gullman!

När han klättrade in kom hon sig inte för att skrika efter hjälp. Hon kände ju igen honom och hade en oklar känsla av att han hade något viktigt ärende och att det fanns en naturlig förklaring på varför han tagit stegen i stället för att använda stora ingången. Med runda, förvånade ögon såg hon hans klädsel, när hon tänt i sovrummet. Siden och sammet. Och varför hade han ett stort svärd hängande i livremmen? Elof satte händerna i sidorna och skakade ljudlöst på kroppen. På grund av de tunna väggarna i huset vågade han sig inte på det inövade skrattet, men i filmen hade kvinnorna ändå fallit för Zorros skratt, trots att det varit tyst. Han blixtrade med tänderna.

- Men - vad vill Elof?

- Don Elof om jag får be, svarade Elof och bugade djupt och slog med en inbillad hatt i golvet. Jag har kommit för din skull, donna Berta.

- Vad vill Elof mig?

Elof glödde med ögonen och hon lade armarna i kors över det stärkta nattlinnet.

- Du är Spaniens vackraste ros, donna Berta, och jag har kommit för att plocka den.

Förskräckt tog hon ett steg tillbaka när han föll på knä.

- Jöstanes Gullman, stå upp! Elof har ju blivit rakt tosig!

Elof gick till frontalanslag. Douglas Fairbanks avläggare i Östergötland visste inte vad fruktan ville säga.

- Er barm, sköna donna Berta, är ljuva kullar i paradiset och jag vill lustvandra på dem.

Han dränkte henne i ord. Hans röst var melodisk och eggande. Visserligen förstod hon inte allt han sa, hans "hacienda" trodde hon möjligen kunde vara en kreaturssort, "alcalden" kanske ett brandförsäkringsbolag och "siestan" måhända namnet på en orne, men sammanhanget framgick allt för klart för att hon skulle missta sig på hans avsikter. Visst borde hon protesterat, skrikit och kallat på drängarna, men vad gör en kvinna som blir liknad vid en ros? Dessutom hade hon aldrig sett en så vacker tandrad.

När hon strax före gryningen såg honom klättra ner på stegen igen och lämnade henne med några glödande ord var hon matt i kroppen och förvirrad i själen. Hon hade en oklar förnimmelse, att hon drömt. Hon sträckte vällustigt på lemmarna och beslöt sig för att försöka somna in igen. Kanske drömmen kom tillbaka...

Framgången med donna Berta gjorde Elof djärvare. Han förde noggrann bok över de äkta männens förehavanden i socknen och visste exakt vilka kvällar och nätter de

lämnade dubbelsängarna. Han tackade nej till femtioårsfester, om han fick klart för sig att hustrun till någon annan gäst skulle stanna hemma. Han lyssnade med flaxande öron till det allmänna pratet på stämmor och sammanträden för att höra om någon skulle ha ett ärende som krävde hans bortovaro.

Elof blev förvånad över hur lätt bondhustrurna lät sig förföras, och beklagade, att inte biografen i Skänninge visat "Zorros märke" många år tidigare. Kvinnorna var inte vana vid att bli erövrade och då de äkta männens främsta komplimanger under åren varit ett muttrande beröm för gott handlag vid mjölkningen, var det berusande att kallas ros och ängel och paradisiska varelse. I sin kostymering representerade han något nytt, något främmande och exotiskt, något sugande, lockande, och de fann honom oemotståndlig. Träffade de honom på dagarna hälsade de som vanligt på Gullman och tänkte inte mer på det, men som don Elof blev han svaret på oklara romantiska flickdrömmar.

Han märkte också, att allt efter tiden gick, var inte kvinnorna förvånade när han knackade på deras fönster nattetid. På bondkalasen samlades alltid männen efter mat och dryck och spelade kort för sig själva och kvinnornas uppgift var att bära in groggvirke och ställa fram sexor. Fruarna hade sitt kaffe och tidigare hade man talat om barnen, brodyr och nya pastorn. Men nu var samtalen låga och fnittrande och ögonen glimmade av äventyrliga minnen. De som inte hade fått besök av den nattlige främlingen fick höra så många förtroenden, att de genast beslöt sig för att lilla gubben nog borde besöka sin bror tjugo mil bort. Egendomligt nog talade man aldrig om Gullman, det var som han inte existerade, utan det var om den stilige don Elof som viskningarna gick. Därför hände